

הכנסת כלה

1 מגילה כ"ח סוף ע"ב, ת"ר... לית ליה שיעורא', ורש"י ד"ה להכנסת כלה

מבטלים תלמוד תורה להכנסת כלה ופירש רש"י שהכנסת כלה היא, ללוותה מבית אביה לבית חופתה'

2 רמ"א אה"ע סי' ס"ה, ומבטלין...', חלקת מחוקק ס"ק ב', ובית שמואל ס"ק ג'

החלקת מחוקק רצה להגיד שאין חיוב לבטל תורה לכל חופה ששומעים עליה אלא אם רואה את ההכנסה לחופה, והב"ש הוכיח מההיקש להוצאת המת שחייבים לבטל ולבא גם כשיודעים שמתקיימת הלוי'ה (בנוגע להלויית המת- לפי הנצי"ב אין חיוב אלא כשרואים - וכן משמע ביד אליהו המובא בפ"ת, ובגשר החיים פסק כב"ש). ובהגדרת הכנסת כלה הביא את דברי הדרישה שחייבים ללוות את הכלה לחופה (במקום שאין חשש תערובת גברים ונשים).

בהלויית המת מפורש שאין מבטלין תורה אם יש שם כל צרכו, והגמ' גם קובעת מה נקרא כל צרכו - ויש לעיין איך הדין בנוגע להכנסת כלה - האם למשל לפי הב"ש אם פורסם בין רבבות אנשים שמישהו מתחתן בערב מסויים האם כולם חייבים ללוות את הכלה לחופה?

3 שמ"ק כתובות י"ז ע"א ד"ה וכמה וד"ה ז"ל תלמידי הרב ר' יונה ז"ל

לפי הגאונים אין שיעור, כל צרכו' בנוגע להכנסת כלה, אבל רבינו יונה עצמו סובר שהכל לפי כבודה.

בנוסף להכנסת כלה מצינו בחז"ל את הענין לשמח את החתן והכלה-

4 כתובות י"ז ע"א, אמרו עליו על רבי יהודה בר אילעאי... הלכתא כוותיה'

גדולי החכמים שמחו בעצמם את הכלה

5 ברכות ו' ע"ב, וא"ר חלבו אמר רב הונא כל הנהנה... אמר ה"

הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו מזלזל בענין שהכתוב ברוך בו את ישראל בחמשה קולות.

6 פרישה אה"ע סי' ס"ה ס"ק ב', ..., מסעודת חתונה'

לפי הפרישה אין חיוב לשמח את החתן אם לא נהנה מהסעודה - ועפ"ז פי' את דברי הפסוק שקול חתן וקול כלה מוזכרים אחרי קול ששון וקול שמחה.

7 אוצר הפוסקים סי' ס"ה ס"א הגהה ג'

הגר"ח מואלוזין פי' שהשכר שם בגמ' הוא למי ששמח אע"פ שלא נהנה.

8 שו"ע אה"ע סי' ס"ה ס"א, וב"ש סק"א

הב"ש דייק מלשון הטור והשו"ע שיש מצוה ללכת לחתונה לשמח את החתן והכלה.

9 עזר מקודש שם ס"א ד"ה לשמח חתן

הקיום של, משמחו' כולל אמירת ברכה, שיחה והגשת אוכל - ובאדם חשוב עצם נוכחותו בחתונה נקרא לשמח את החתן.

10 ט"ז ס"ק א', ...היינו האמירה, ופ"ת אות ב'

משמעות השו"ע היא שיש מצוה לרקוד בפני הכלה, והפ"ת הביא את האיסור לרקוד עם הכלה.

11 חלקת מחוקק סי' כ"א ס"ק ו', וב"ש ס"ק י"א

יש מקילים כל שכוונתו לשם שמים.

12 שו"ע או"ח סי' של"ח ס"ב ומג"א ס"ק ד'

ענין כלי שיר בחתונה חשוב כ"כ עד כדי שהמהרי"ל צוה לעשות את החתונה בעיר אחרת כדי שיהיו שם כלי שיר.

13 אוצר הפוסקים סי' ס"ה ס"ק ב' ד"ה ועיין בשלמת חיים, ...לעינינו'

האמרי בינה אסר על כלי זמר בחתונה בירושלים, ומהרי"ל דיסקין אמר שראוי לאסור כשהחורבן עומד בפניו.

14 שו"ת חות יאיר סי' ר"ה

אם מותר לו לת"ח לבזות את עצמו לשמח חתן וכלה תלוי במחלוקת הרמב"ם והרא"ש בזקן ואינו לפי כבודו אם מותר לו להחמיר ולהחזיר אבידה - שהרא"ש אוסר והרמב"ם מתיר.

בלשון בני אדם, הכנסת כלה' היא לתרום כספים למטרת נישואין של עניים, וגם זה מפורש ברש"י-

15 סוכה מ"ט ע"ב, והיינו דא"ר אלעזר... כמה וכמה, ורש"י

רש"י הביא מהשאלות פ"י להוצאת המת והכנסת כלה - לממן את הקבורה ואת הנישואין.

16 כתובות ס"ז ע"ב, ת"ר יתום שבא לישא... כנגדו'

החייב לממן את הנישואין כלול בדי מחסורו במצות צדקה.

17 שו"ע יו"ד סי' רמ"ט סט"ו, ור"נ ס"א

הכנסת כלה יתומה היא הצדקה הכי חשובה.

18 ב"ש אה"ע סי' ע"א ס"ק ד', ובתשו' רש"ך... קרוביו'

כופין את הקרובים על הכנסת כלה.

19 שו"ע או"ח סי' קנ"ג ס"ו ומג"א ס"ק ט', חלקת מחוקק אה"ע סי' א' ס"ק א'

מוכרים ס"ת כדי להשיא יתום ולפי המג"א גם יתומה (וכן פסק המ"ב) אבל החלקת מחוקק חולק.

²⁰ שו"ת מהרש"ם חלק א' סי' מ"ט, ...והסכמתם', וכה ראיתי... לזה'
גם בני עניים הרי הם כיתומים ומותר למי שנדר לבנין ביהכנ"ס לשנותו להשיא עניים.

²¹ רמב"ם פי"ד אבל ה"א
הרמב"ם מנה כאן שלש מצוות מדרבנן בענין חתן וכלה- להכניס הכלה, לשמח החתן
והכלה, ולסעדם בכל צרכיהם.

1 ת"ד

להכנסת כלה - ללוותה מבית אביה לבית חופה :

**מבטלין ת"ת להוצאת המת ולהכנסת הכלה* אמרו עליו על ר' יהודה בר' אילעאי שהיה מבטל ת"ת להוצאת המת ולהכנסת הכלה בר"א בשאין שם כל צורכו אבל יש שם כל צורכו אין מבטלין וכמה כל צורכו אמר רב שמואל בר אינאי משמיה דרב תריסר אלפי גברי ושיתא אלפי שיפורי ואמרי לה תריסר אלפי גברי ומינייהו שיתא אלפי שיפורי עולא אמר כגון דחייצי גברי מאבולא עד סיכרא רב ששת אמר כנתינתה כך נשילתה מה נתינתה בששים ריבוא אף נשילתה בס' ריבוא ה"מ למאן דקרי ותני אבל למאן דמתני לית ליה שיעורא

2 ומבטלין

הנמוך תורה [ב] להכנסת כלה 3 לחופה (דברי הרצ) (ס"ק דמגילה ופ' האשה שנחארמלה) :

(ב) ומבטלין ת"ת להכנס' כלה אפילו מי שחורתו אומנתו מחויב לבטל לא שהוא רשות בלבד כך כתב הרא"ש ואפשר לומר דוקא כשרואה שנכנסין לחופה לריך לכבדו אבל אם יודע שיש חופה בעיר א"ל לבטל מלימודו וליך שם :

ג ומבטלין ת"ת חס"י מי שחורתו אומנתו חייב לבטל ובחייב כתב אהרן מי שרואה שנכנסים לחופה חייב לבטל אבל מי שידע ואינו רואה אינו חייב לבטל מיטו דבריהם לא משמע כן דהא תיבא מבטלין ת"ת להולאת המת ולהכנסת הכלה ובהולאת המת אפילו אינו רואה חייב לבטל כן ה"ל בהכנסת הכלה : וכתב

בפריש"ס פריש"ס הכנסת הכלה ללוותה מבית אביה לבית חופה. מזה היה ל' הגון ללוות כמנינו הכלה כשמניחין אותה תחת החופה כמו שנוהגים לעשות להחתן אדרבה הוא עיקר שהרי לא חקר אלא הכנסת הכלה שוב מאלתי בני וכו' כי הכנסה היא שפסוקה בשחרית לחתן קודם הכרעה גמאל מה שהולכים בזמנינו כל הקהל לבנות ראש הכלה היא מקדח הכנסת כלה לחופה ע"כ והס"ז כתב נראה לירדן לא הוסיף הראש חופה אלא הכנה לחופה שתייה אח"כ סת"א הגמר ואין הולכים אלא ללוות החתן ולא ללוות את הכלה שם כל הגשים הולכים עמה ואין להתעורר שם עמהם ורואי' בקת מקומות אנשים שזוים הולכים לקראת הכלה וכשמקיימים אליה חוזרים לאחוריהם להחופה ונתן הוא :

3 **וכמה כל צורכו וכו'.** מדיהבי שיעורא להוצאת המת ולא יהבי שיעורא להכנסת כלה שמע מינה דלית לה שיעורא. מלקוטי הגאונים ז"ל.

וד"ל תלמידי הרב רבינו יונה ז"ל ולענין הוצאת כלה נראה דכיון שהוא מפני כבוד החיים לחבבה על בעלה די לה כשמוליכין אותה לפי כבודה, ויש אומרים דלגבי כלה אין לה שיעור ולעולם מבטלין כי ברוב עם הדרת חתן והכלה ומוסיף יותר בשמחה ובחבוב, ודייק הכי מדאמרינן מעבירין את המת מלפני הכלה דמשמע שיותר היו חוששין לכבוד הכלה מלכבוד המת, ודייק נמי דקאמרינן כל צורכו ולא קאמר כל צרכם. ע"כ.

4 אמרו עליו על רבי יהודה בר אילעאי שהיה נוטל בר של הדם ומרקד לפני הכלה ואומר כלה נאה וחסודה רב שמואל בר רב יצחק מרקד אתלת א"ר זירא קא מכסיף לן סבא כי נח נפשיה *איפסיק עמודא דנורא בין דידיה לכולי עלמא וגמירי דלא אפסיק עמודא דנורא אלא אי לחד בררא אי להרי בררא א"ר זירא אהנייה ליה שוטייה לסבא ואמרי לה שוטייה לסבא ואמרי לה שימטייה לסבא רב אחא מרכיב לה אכתפיה ומרקד אמרי ליה רבנן אנן מהו למיעבד הכי אמר להו אי דמיין עלייכו כבשורא לחיי ואי לא לא א"ר שמואל בר נחמני א"ר יונתן מותר להסתכל בפני כלה כל שבעה כרי לחבכה על בעלה יולית הלכתא כוותיה

5 וא"ר חלבו אמר רב הונא כל הנהגה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות שנאמר קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול אומרים הודו את ה' צבאות ואם משמחו מה שכרו אמר רבי יהושע בן לוי זוכה לתורה שנתנה בחמשה קולות שנאמר ויהי ביום השלישי בהיות הבקר ויהי קולות וברקים וענן כבוד על ההר וקול שופר וגו' ויהי קול השופר וגו' והאלהים יענגו בקול. איני והא כתיב וכל העם רואים את הקולות אותן קולות דקודם מתן תורה הוו רבי אבהו אמר כאילו הקריב תורה שנאמר מביאים תורה בית ה' רב נחמן בר יצחק אמר כאילו בנה אחת מחורבות ירושלים שנאמר כי אישבו את שבות הארץ כבראשונה אמר ה' :

6 (ג) דכתיב בה קול ששון וקול שמחה וכו'. מדכמיז ה' קולות אלל חתן משמע שזריך לשמחו צה' קולות והנהגה ממנו ואינו משמחו הוא עובר שהוא חייב לשמחו אלל חתן שאינו נהנה ממנו אינו חייב לשמחו ולכן אינו עובר. ואפשר ללמדו מדהקדיה קרא לכחוד קול ששון וקול שמחה לקול חתן וגו' ש"מ דאינו מלווה לקול חתן וקול כלה והיינו לשמחם כ"א צמי שיש לפניו קול ששון וקול שמחה דהיינו שנהנה מסעודת חמונה.

7 ג) ועיין בפרי יעקב כאן סעיף א', שפירש ע"פ זה בשם הגר"ח מואלוזין מה שאמרו בגמרא ברכות שם: ואם שמחו מה שכרו זוכה לתורה, דפירושו: ואם שמחו ואינו נהנה מה שכרו, דעל זה בודאי מגיע שכר כיון שאינו נהנה דאף אם לא שמחו אינו עובר, ולכך אמר, ואם שמחו סתם, ולא אמר, ואם נהנה ושמחו, דמיירי היכא שאינו נהנה, לכך זוכה לקבל שכר מיוחד.

8 סה מצוה לשמה חתן וכלה ודין מת וכלה ובו ד"ם :

א א א (א) מצוה (ב) לשמח חתן וכלה [א] (ב) (ג) ולרקד לפניהם ב ג ולומר שהיא (א) נאה * וחסודה (פי' מן ומשג' חסד לפניו) (א) ג אפילו אינה נאה :

סה א מלזה לשמח וכתב הטור כל הנהנה מסעודת חתן וכלה ואינו משמחו עובר בה' קולות וכו' בפרישה דוקא מי שנהנה ואינו משמחו הוא עובר אבל מי שאינו שם אינו עובר מיהו לשון הפוסקים שכתבו מלזה לשמח משמע דמלזה שילך לשם וישמח חותם :

9 ס"י סה סעיף א' (לשמח חתן) אודות מה שאמרו חז"ל הנהנה מסעודת חתן ואינו משמחו עובר בחמשה קולות נראה שמי שאומר ברכה דבידור קידושין או קלח מהשבע ברכות שחתת החופה ממייס בזם בחינת משמח חתן וכלה בשלימית ודאי וכן יולא ידי חובתו בזה על ידי שמנרך ברכת המזון על הסעודה או על ידי שום שיחה קלה עם החתן לעוררו אל חסוד שחמשה של מליס וכפרע במלוב סה"א. ואדם חסוד מקיים השמחה על ידי שכולך להסעודה שמכבד בזה את החתן ובחינת מה שאסף מחקדשה על ידי מה שהאדם חסוד מקבל ממנה כידוע ובחינת כבוד הוא ג"כ מעין מהות שמחה דכתיב יעלו חסידים בכבוד ועל כל זם הנזכר להשיע ג"כ להחתן חז"ס דבר מאכל או משקס או מרקד לפני הכלס או אומר קלת בדיחותא לפני החתן מה שמפוררו להדיח למעין שח ק ושמחה נגליית או משנח לפניו זיווגו באחת מכל זם די וכן הוא על

10 סה [א] ולרקד לפניה קומר משמע דהאמיר' כאו חיינו ריקוד אבל ברש"י פ"ב דכתובות מבואר דריקוד חיינו האמיר'

(ב) ולרקד לפניס . פי' בס' תורת חיים כחם' עבודת נלווליס דף י"ז ב"ס חני ירייסו שכ' וז"ל ורא' דחסור לכת בתחול עם הכלה בשבעת ימי המשחה אפי' חיינו אוחז בידה מתש אלא כהפסק משפחה כדרך שנוהגין מקלת ח"ח שבור כזס אפי'ס לאו שפיר עכדי כדמשמע כאל דעוס קריבס בעלמא חסור ואין לחלק בין כלס לאחרת דליכי סאידנא מאן דמלי למימר דדמייא עליס ככסורס ולא אמרו חכמים אלא כי"ד מרקדין לפני הכלס ולא עם הכלס ובה"ג פסק ש"ס ברפ"ב דכתובות דחסור להסתכל בפני כלס כל שנפס כמו שאסור להסתכל באשס אחרת' ואוחז בני בליעל הסולכים בתחול עם נשים דעלמא עליסס הכתוב אומר יד ליד לא ינקס רע לא ינקס מעונסה של גיבסס וראוי לגפור כסן וכל מי שיש בידו למחות כו' פכ"ל ופח"מ ונ"ש לפני ס"י כי"א פ"ס הובא כהפ"ט עם סק"ש :

11

(ו) רק כוונתו נש"ש מותר . בב"ח כתב בשם מהרש"ל כגון לרקד עם הכלה כדי לחבבה על בעלה או משום כבוד אביה ות"ח ראוי להחמיר עכ"ל וסיים בב"ח ובמלכותינו נהגו הגדולים שדודר להקל בכלה והיכא דנהוג נהוג והיכי דלא נהוג איסורא איכא :

יא רק כוונתו לשם שמים .
 לעשות נחת לאביה ולאמה וכה"ג ומזה נהגו לרקד עם הכלה לחבבה על החתן או לכבוד אביה ות"ח ראוי להחמיר רש"ל וב"ח כתב במלכותינו נהגו להקל דלא נהוג חסור . ומשמע מחוס' כל שאין כוונתו לשם חיבה אלא לשם שמים מותר :

12 ב יש ז מתירים לומר לעכו"ם נגנן בכלי שיר בחופות :

ד לתקן הכלי . ז"ש
דנמרדי שם לא החיר אלא מלאכי דרבנן
וכמי"ס ס' ש"ז ס"ה ע"ס . וכחכ רש"י
בערויין דף ק"ג דשנפסק' כימא ומגלגל
הימד שלמעלה עד שמאריך הימא ומניע
לימד שלמעלה ויכיר כי הוי אב מלאכה

הנה ואפי' לומר לעכו"ם ד (ג) לתקן הכלי שיר שרי משום כבוד חתן
וכלה חבל בלא"ה אסור (מרדכי פרק משילין) וניהו זמן הזה נהגו להקל
מטעם שיחבאלו כפי' שאמר זה ה (ד) לענין טפוח ורקוד :

דמחק מנה עכ"ל. וא"כ אסור לו לעכו"ם לעשותו ואסור דרמ"א הכריע מדעתו להחיר לכבוד חתן וטלה דליתא נמהרי"ל שפסס ח' נזר המושל שלא יענו ככלי
שיר וזה להולך חתן וכלה לעיר חמרת לפשות שם במחנה כדי לנגן בכלי שיר ורד"א ח"א קל"ב כתב שחבאלו נהגו לאסור לומר לעכו"ם לנגן
ומיכו אם בלא הפכו"ם ונגן מטעמו אין מוחין לו ומדינא מותר לומר לו בע"פ שינגן בשבת כיון דישראל עלמו אילו אסור אלא משום גזירה ואם יש לחוש
לפטרמה יש לעשות גזר גם כזה עכ"ל כ"ס :

13 ועיין בשלמת היים הי"א כי כ"ז מה שהוצא מהכרי"ח זונפלד

כ"ד המנהג צריכי'ם ש"א נגנן בכלי שיר בחתונות, שכפי ששמע,
בעל אחרי בינה גזר כן זה, ינה שחט ממכרי"ל מצריסק שאמר שבודאי
צירובלוס ראוי עכ"פ, דברי הירבן ציבמיק לעינינו. ועיין בל"ן אליטער
חפ"ו כי ל"ג אית ג' א"ס מיתר נשמע כלו שיר צרשס"קול לאותם
הנייהגוס איסור בכלי שיר עלמס.

שאלה צורבא מרבנן חריף ובקי ומתמיד יודע נגן בכמה מיני כלי וזמר שאלא אם הרשות בידו לנגן
בכינור לפני חתן וכלה הן בהליכתן לחופה או במשתה של מצוה התונה או נימא דאסור לו לבנות
עצמו מפני כבוד תורתו ומי"ש חכם שמחל על כבודו כבודו מחול י"ל העדר כבוד דקימא והידור שאני
משי"כ בזיון וכי"כ הרמב"ם והריב"ש בתשובה ס"ס ר"ך וכתבו רמ"א בהג"ה קטנה ס"ס רמ"ג:

תשובה לפי הצעת שאלתך היה ראוי להסתפק אם כנגן המנגן לפני חתן וכלה הוי בזיון דדלמא
לא הוי רק העדר כבוד אף שהוא שירות ופעולה ודרך לקבל עליה שכר מי"מ הרי העמידה לפני
המסוכים ומשקה להם גייב שרי אפילו לנשיא ותי"ח ככפ"ק דקידושין ל"ב ע"ב ועיי"כ תאמר דלא
מקרי בזיון רק בענין שאינו מתנהג בנקיות ובכח"ג כענין מי"ש כל ת"ח שנמצא רבב על בגדו וכו'
משי"כ אם עושה לכבוד אחרים הלא נאמר איזה מכובד המכבד את הבריות וזה נקרא מוחל על
כבודו. מי"מ נניח ולא נזינה הצעתך בזה ונתפוס שהוא קצת בזיון לפי סדר והנהגת עולם ושמם
מוכיח עליהם שנקראים לצנים. ולפי זה היה נראה לכאורה דתלי בפלוגתת דרבוותא כי דעת
הרמב"ם גבי מי"ש רז"ל זקן ואינו לפי כבודו שאם בעל נפש הוא יחמיר וישיב אבידה גם יפרוק
ויטעון אף שאם היה שלו לא היה מתבזה בזה והרא"ש חולק וס"ל דאינו רשאי לבנות כבוד תורתו
אחר שהתורה פטרו עי' טור וש"ע ס"י רס"ג ורע"ב וא"כ י"ל ק"ו למילת' יתרת' דלא רמיא עלי'
כלל כגון נדון ששאלת. ואין לומר לדעת הרא"ש דס"ל הואיל דכתבה תורה והתעלמת ש"מ
דדעת תורה כך ואע"פ דכללו גבי' גם כהן והוא בכח"ק ושלו מרובה מי"מ בכ"מ לי הוכיח הש"ס
דלא אתי רק לזקן ואינו לפי"כ והיכי דגלי גלי שחרי כפ"ק דברכות בעי למימר שאני התם דכתוב
והתעלמת ומקשה ונליף מינה רק דמשני איסורא מממונא לא ילפינן וא"כ בכח"ג דלא הוי מניעתו
מלנגן איסור ודאי נשאר ילפות' מוהתעלמת ולפי דעת הרא"ש אסור לבנות עצמו אף כי תירוץ
איסורא ממונא לא קאי בש"ס רק שב וא"ת שאני (ובתוס' בי"מ לי ע"ב דמשמע דנשאר תירוץ
איסורא ממונא ל"י צ"ע) וא"כ כ"ש דלדעת הרא"ש אסור לו לת"ח להתבנות לדבר מצוה אפי'
רמיא עלי' כ"ש בכח"ג. ויש עוד נ"מ בפלוגתת' הנ"ל דרמב"ם והרא"ש לא קד"ל שאין הכה"ג
מעיד רק בפני המלך כבסנהדרין י"ח ע"ב אם ירצה להעיד אם רשאי ולרא"ש אינו רשאי וכן
צורבא מרבנן יודע סהדות' במסי שבועות' לי להרא"ש אינו רשאי דהרי הש"ס מדמי לה לפעמים
שאתה מתעלם וכו' ואע"פ דנקט לשון ואינו לפי"כ ע"כ ר"ל דמתבזה דאלי"כ הא כבודו מחול
וכמי"ש בסמוך. ויש לי תמיה על מי"ש ר' ירוחם גבי ת"ח שהבי"ד שולחין וכו'. דא"כ הא דמקשה
בפרק כה"ג י"ח כה"ג מעיד והתניא והתעלמת לישני ליה מאי מעיד לפני שנים ששולחין אליו
אלא ע"כ דמי"מ הוי בזיון שנעשה עד לפני ב"ד דזוטרי מיני מיהו י"ל דמשמע ליה להשי"ס דמי"ש
מעיד ר"ל שהולך לב"ד דאי ס"ד ששולחין אליו מלך נמי בכח"ג מעיד ובכח"ג תרצו שם התוס'

על שהקשו לוקמיי בעדות החדוש והייה היינ מוכרחין אנו לתרין לדעת ר"ת דס"ל דמותר לשלוח עידותן בכתב לבי"ד. ואין לומר לחלק דגבי אבידה חיישינן לביוון כבוד התורה מפני הרואים דלא ידעו שמטפל בה להחזירה גם בפורק וטוען יחשדהו שמכזה עצמו בשכר שמקבל ממנו דלשון הראי"ש לא משמע כן רק אחר שהתורה פטרו אין לו לבזות עצמו משמע דאסור מצד עצמו. ואין להקשות על הראי"ש מ"מ"ש ודוד מפוז ומכרכר וגוי וכמ"ש מיכל כהגלות נגלות אחד הריקים דודאי דבר שבקדושה שאני כמ"ש אין גדולה בפלטיין של מלך ומיכל שקלה למיטרפסה כארזי"ל. ובוזה נתישב קצת על שתי"ה וגדולי הדור מטפלין בעצמן בעשיית סוכה אף בר"ה ובחצר המפולש וכך ראוי להם וכן כתב מהרי"ל שמצא מהר"ם עוסק בעשיית סוכתו מפני שסוכה קצת קדושה יש בה כמ"ש רז"ל שחל שיש על הסוכה כל שבעה כשם שחל על החנינה מ"מ"ש ל"ה. האמנם קשה על שאיבת מים דרך ר"ה לרבנים ותי"ח למצות מצוה הא ה"ל ביוון כמ"ש להוטבי עצים ושואבי מים מיהו על הראי"ש גופי לייק אדידי כמ"ש שהיה מתעסק בעצמו בלישת המצות די"ל שהיה בביתו ואין זר רואה ובכ"ה"ג י"ל נמי הא דבגמ' פרק כ"ב קי"ט ע"א דרב יוסף מצלח ציבי וכו' ע"ש אי"ח ס"י ר"ג רק דבלה"ג שבת קודש הוא וכמ"ש בסמוך ומ"מ שאיבת מים הנהוג קשה וכן גדולי הדור אינם נמנעים מלהתחבר בחבורו קברנים ומיטפלין בחפירה וכל צרכיו. וא"כ לפי מ"ש לדעת הראי"ש לא נכון להחזיר צורבא מרבנן לעשות כן רק דצ"ע מהא דאתחזי עמודא דנורא לפני ר"י בר אלעאי דהוי מרקד אתלת לפני התן וכלה עד שאמרו חכמים קא מכסיף לן סבא וכלי ספק לאיניש בעלמא ה"ל ביוון וי"ל דאדם מפורסם בחסידות שאני רק די"ל הי"ה בנדון דידן דכ"ע ידעין דאין לו שכר בעמלו ושהוא עושה לשי"ש ואין בו שום נדנד חשד למה נאסור לו וכך נ"ל דשרי ומצוה רבה עבד צא ולמד מאיזבל לפי דרז"ל במדרש. ודברי הראי"ש אינם רק בדבר מצוה שהוא בין אדם לחבירו דפטרה תורה לזקן ותי"ח ואינו לפי כבודו ככלל שארזי"ל כל שהיה מטפל באבידה שלו וטוען ופורק בשלו הי"ג בשל חבירו דלא ציוותי תורה רק ואהבת לרעך כמוך שהוא טעם בכל מצות שבכ"ה"ג. ואם ירצה להחמיר נעשה כמבזה תורתו ליטפל בממון עצמו שאין ראוי לבזות עליו דג"כ אסור ונרמז כמ"ש בגמ' דברכות הני"ל איסורא מממונא לא ילפינן דקרי להשבת אבידה ממונא והל"ל איסורא ממצוה לא ילפינן אלא ע"כ כמ"ש שמקור מצוה זו אינה רק מממונא. משי"ב במצות שבין ישראל למקום ב"ה כ"ש מצוה שהומן גורם הן על כל ישראל הן המפורסם לפי שעה ליחיד בציבור אין בו משום ביוון כבוד זקנה ותורה וכל הנהוג קלות בעצמו לצורך גבוה ומצות ה' אף שאינה מצות עשה ממש רק ג"ח שילפינן מוהלכת בדרכיו הי"ג משוכה ותע"ב והנלפע"נ"ד כתבתי נאם המרוד יאיר הי"ג בכרך

והיינו דא"ר אלעזר מאי דכתיב *הגיד

לך אדם מה טוב ומה ה' דורש ממך כי אם עשות משפט ואהבת חסד והצנע לבת עם אלהיך עשות משפט זה הדין ואהבת חסד זו גמילות חסדים והצנע לבת עם אלהיך זו הוצאת המת והכנסת כלה לחופה *והלא דברים ק"ו ומה דברים שדרכן לעשותן בפרהסיא אמרה תורה הצנע לבת דברים שדרכן לעשותן בצנעא על אחת כמה וכמה

דברים שדרכן לפשותן בלגנא . כגון
 לדרק הניחנת לעני בסתר שאין לר"ך להודיע לשום אדם מה שאין כן במת וזכלה לפי שאחרים מתעסקין בהן ויודעין הי"איה משל מן והייט דאמר רבי אלעזר דכל מיני בעי לניעותא והא' הדיו לדברי חורה :

הולאה המה והכנסת כלה . דכתיב בהו לכת
 יעוב ללכת אל בית אבל מלכת אל בית משתה (קהלת 1) אף שם לר"ך הלגנא *
 לסעוד במדה גאה ולשמות במדה גאה ולא להנהיג קלות ראש בעלמא ו"ל א"ס לר"ך לבזוז להולאה מת עני או להכנסת כלה ענייה יעשה בלגנא ולא לימא קמי מאן דלא ידע דעבדי [כן] וכן מפרש בשאלמות דרב אחאי * :

16 ת"ד **יתום שבא לישא
שוכרין לו בית ומציעין לו מטה וכל כלי
תשמישו ואחר כך משיאין לו אשה שנאמר
°די מחסורו אשר יחסר לו די מחסורו זה
הבית אשר יחסר זה מטה ושלחן לו זו אשה
וכן הוא אומר °אעשה לו עזר כנגדו :

17 מן [יש] °גבאי צדקה שיש בידם מעות צדקה ישיאו
בהם יא (ב) בתולות עניות שאין צדקה גדולה מזו :

א * כמה נותנין לעני די מחסורו אשר יחסר לו
כיצד אם היה רעב יאכילוהו היה צריך לכסות
יכסוהו אין לו כלי בית קונה לו כלי בית ואפי' אם
היה דרכו לרכוב על סוס ועבד לרוץ לפניו כשהיה
עשיר והעני קונה לו סוס ועבד [א] וכן לכל אחד
ואחד לפי מה שצריך , [ב] ° הראוי לתת לו פת
נותנים לו פת ° עיסה נותנים לו עיסה , מטה נותנים
לו מטה , הראוי ליחן לו פת חמה חמה , צונן צונן ,
להאכילו לתוך פיו מאכילין , אין לו אשה ובא לישא
משיאין לו ושוכרים לו בית ומציעים לו מטה וכלי
תשמישו ואחר כך משיאין לו אשה :

18 ונתשו רש"ך ס"ב סי' קס"א כתב דכוסין לסיוע לגדן קרוכיו

19 ו 1 מוכרים ב"ה וכן שאר דברים שבקדושה ואפילו ספר
תורה (ד) להספקת (ט) תלמידים או ט ° להשיא
(י) יתומים [א] ברמיו :

ט להשיא יתומים בדמיו ° וה"ה
יתומות (ר"מ אלסקר סי' מ"ב כ"ה) וכן נ"ל מוכח מדקאמר הגמ' הטעם משום
לא תוכו כראה לשבת י"ה ולא קאמר משום פרו ורבו אלל דפרו ורבו לא
שי"ך בלשה משא"כ לשבת י"ה וכמ"ש החוס' בניטין דף מ"א ע"ב כנ"ל דלא
כמ"ש בחמ"ח סימן א' והארכתי בזה
נתשו וה"ה דמוכרין ס"ת לסדיון שנים
(כ"י ב"ד סימן רכ"ב וש"כ דלא כדרישה):

א (א) אין מוכרין ס"ת וכו' . בש"ע בא"ח סימן קנ"ג ססק דמותר למכור ס"ת להספקת תלמידים או להשיא יתומים בדמיו והיא מדברי הריב"ש הביאו הכ"י (שם כס"י הג"ל וסי"ט הריב"ש בדבריו) דהוי דומיא דללמוד תורה ולישא אשה ולפ"ז דוקא יתום שרואה לקיים פ"ו ואין סיפוק בידו אבל בשביל יתומה אין מוכרין (דאשה אינה מלווה על פ"ו כדפסק כס"י זה סעיף י"ג) ושאר פרטי דין זה אם אין לו מה לאכול או למנות פדיון שבויים וכן אם יש חילוק בין ס"ת של יחיד לשל רבים עיין ב"ד סי' ר"ע וסי' רפ"ב ובא"ח סי' קנ"ג ואין כאן מקום להאריך
 בדין מכירת ס"ת :

מכתבם 20 הגיעני וע"ד שאלתם באיש א' שגדר צעת חולי אשה ליתן חמשה מאות ר"כ עבור בנין ביהכ"ג בעיר פריסטיק כשיגמרו הבנין ונתרפאית והגודר הג"ל יש לו בעירכם קרוב דהיינו אחי אמו שהוא עני מדוכא מאוד ויש לו צה הבאה בשנים יותר מצה שלשים וציתו ריקס ואין בידו לפורטה אפילו שזה פרוטה להשיאה והם בני טובים ומשפחתו מלעזים עליו מדוע לא יתן המעות הזה ללרבי נישואי הבתולה הג"ל שהוא מלוה יוסר גדולה וגם הגודר מתחרט ע"ז וצא לשאלו אם מותר לו לשנות נדרו למ"ה זו ומעכ"תה לדרו ע"פ המבואר בא"ח סי' קנ"ג ס"ו דמוכרין ביהכ"ג ללרבי נישואי יתומים ובמג"א כתב דה"ה יתומות והביאו בשם האחרונים דלאו דוקא יתומות אלא ה"ה עניות ולא הביאו מי הם האחרונים שכ"כ ומלבד זה י"ל דהתם היינו אם צה"ע שגדרו עבורם כולם מהכנימים אבל ביחיד שגדר לרבים י"ל דאין בידו לשנות בלא דעתם והסכמתם :

וכה ראיתי באש"א הגדפם בגליון ש"ע או"ח סימן קנ"ג אות ב' שהביא בשם תשובת מהר"י באסן באחד שגדר להשיא יתומה אחת ויש לו קרובה עניה ואביה הלך למדה"י והוא עני וסומא דקיים את נדרו בנישואי עניה זו וא"כ י"ל דבכ"ד אף שאביה הוא צביון מ"מ כיון שהוא עני ביותר עד שהגיעה הבתולה לשלשים שנה ואין בידו להשיאה א"כ הרי היא כאלו אביה במדה"י ונחשבת כיתומה ועכ"פ י"ל דמותר לעשות מעות ביהכ"ג לזה

א מצות עשה של דבריהם לבקר חולים. ולנחם אבלים. ולהוציא המת. ולהכניס הכלה. וללוות האורחים. ולהתעסק בכל צרכי הקבורה. לשאת על הכתף. ולילך לפניו ולספור ולחפור ולקבור. וכן לשמח הכלה והחתן. ולסעדם בכל צרכיהם. ואלו הן נמילות חסדים שבגופו שאין להם שיעור. אע"פ שכל מצות אלו מדבריהם הרי הן בכלל ואהבת לרעך כמוך. כל הדברים שאתה רוצה שיעשו אותם לך אחרים. עשה אתה אותן לאחיד בתורה ובמצות :